

Egy magyar, aki megfesti a bluest

Walter Famler írása az éveken át hajléktalanként élő magyar festőről, Bakos Tamásról, aki már egy ideje izgalomban tartja a művészvilágot

Minden Annával kezdődött. Anna Nagykőrösről ingázott Bécsbe, ahol a „Dachverband der freien Kindergruppen“-nál (Szabad Gyermekcsoportok Szövetsége) tanult gyermekgondozónak. Aztán egyszer elkezdett mesélni báltjáról, aki kiválóan fest és aki már tizenkét éve hajléktalanként él Budapesten. Anna szeretett volna neki segíteni, de nem tudta hogyan. Nem beszélve arról, hogy csak nehezen lehet báltját Budapesten fellelni.

Amikor a Wiener Kunstforum-ban (Bécsi Művészeti Fórum) sor kerül egy Basquiat retrospektív megrendezésére Anna újból előhozakodik testvérével. Megtalálta egy budapesti, hajléktalanokat befogadó kórházban és meggyőzte, hogy költözzön haza szüleihez. Ott újra papírt és ecsetet ragadott és megint nagy intenzitással fest. Anna úgy érezte, hogy a festés legalább a télen visszatarthatja báltját attól, hogy visszatérjen az utcára.

Az ezt követő találkozás volt az első alkalom, hogy Anna magával hozta Tamás néhány alkotását: fekete papíron figurák szorosan egymás mellett ábrázolt csoportja, szürreális és maszkszerű arcok, démoni lények, fejrajzok furnérlemezekon, testrajzok csomagolópapíron. A használt anyagok és színek nagy része az utcán vagy konténerekben talált holmi. A pszichoanalitikus Felix de Mendelssohn így ír a képekről: „Ez a festő látja a kísértetieset az emberben és az emberit az állatban. Vadul és szabadon támadja meg célpontjait, ugyanakkor egészen barátságosan kutat a lényeg után.”

Bakos Tamás 1976-ban született Nagykőrösön. Autodidakta, aki már gyermekkorától fest. Az általános iskola után vendéglátást tanult valamint katonai szolgálatot tett. Pár hónapig barkeeperként dolgozott Londonban. 2000 és 2013 közötti éveket Budapest aluljáróiban, metrómegállóiban és elhagyatott épületeiben töltötte. Erről az időszakról Tamás nem szívesen és csak felszínesen beszél. Nyilvánvaló azonban az, hogy hajléktalanként töltött évei alatt is foglalkozott művészettel. Bolhapiacokon néha magyar művészek értékes alkotásaira bukkant, amelyeknek értékét az eladók maguk nem ismerték. Ezeket Tamás műkereskedőkhöz vitte. Ezenkívül az ócskavasak és saját képeinek eladásával is szert tett pár forintra. Egyszer arra ébredt, hogy egy csoport lábbal tiporta. Az egyik lába több helyen is eltört és fenn állt a veszélye annak, hogy nem tudja többé mozgatni. Egy másik alkalommal, miután több napig nem evett, egy szeméttelenen találtak rá eszméletlenül és szinte teljesen kihűlve. Történt az is, hogy Tamásra rálöttek egy ablakból. Rengeteg vért vesztvé, életveszélyes állapotban feküdt az utcán, mire egy járőkelő rátalált és mentőt hívott.

Intenzív alkotói időszak

Bakos Tamás 2014 februárjában jön először Bécsbe. Képei több galériás érdeklődését is felkeltik. A bécsi Sonnenfelsgasseban található Benedict Galerie (Benedict Galéria) spontán kiállítótermet és műhelyt ajánl fel, 330 képet katalogizál és felveszi őket a programjába. Tamás, aki eddig főként fára, kartonra és papírra készítette alkotásait, életében először lehetőséget kap, hogy olajjal vászonra fessen. Egy műkedvelő ingatlanfejlesztő szakember szintén segítséget ajánl fel és havi szinten támogatja Tamást, valamint rendelkezésére bocsát

egy kis lakást egy üresen álló ipari objektumban a tizenkettedik kerületben, ahol Bakos az elkövetkező hónapokban intenzív alkotói időszakon megy át. Nagyméretű fotokartonra és fára festett munkák sorozata készül ekkoriban. Tamás rendszerint átkutatja a konténereket és lomtárolókat, hogy használható anyagokat találjon. Ezeket sokszor kilométereken át cipeli. Ruhatárát is használt ruha kereskedésekből egészíti ki. Új otthonának kertjében zöldséget termeszt. Egyszer több vödör diszperziós festéket talál és elkezd befesteni az épület homlokzatát és a bejáratot. Semmivel nem lehet visszatartani. Végül az objektum tulajdonosa úgy dönt, hogy mennie kell. Nem sokkal ezután a Sonnenfelsgasseban található galériát bírósági végzés alapján kiüritik. Az utolsó pillanatban még sikerül megmenteni az ott tárolt Bakos képeket a lefoglalástól.

2016-ban már több, mint 2000 mű került jegyzékbe és megjelenik az „Exiled on Side Streets” című katalógus. Az író Ilija Trojanow így fogalmaz: „Bakos Tamás képein sokféle sebnyomai láthatók. Mindig egy szörnyű gyász kényszerképzetével festi meg az elfojthatatlant. Úgy tűnik, mintha a hajnal sikertelenül próbálná hívni a nappalt, mintha a nappalt fogva tartaná alkonyat. Tamás ebben a köztes fényben van otthon akkor is, ha ennek az otthonnak egy magányos otthonnak kell lennie.”

Robert Sommer, az Augustin szerkesztője a törvényen kívül és a piac kényszerei között helyezi el Bakost. Martin Behr műkritikus pedig a következőket írja: „Bakos Tamás csak részben felel meg az Outsider művész kritériumainak. Jóllehet a magyar alkotó autodidakta, mégis jártas - legalábbis valamelyest - mind a nemzeti, mind a nemzetközi művészettörténetben. Ő szívvel-lélekkel művész. Olyasvalaki, akiben a kép és a lélek egybefonódik. Egy bennfentes, aki ösztönösen fejleszti érzékét a színek és formák iránt.”

Bakos maga pedig így nyilatkozik művészetéről: „Nem vagyok semmilyen –izmusnak a híve, ha pedig körül kellene írnom a festészetemet, akkor azt mondanám: A képek a reakcióm arra, amit látok, kifejezik az életem során tapasztaltakat. Ami még a képeim alapján megállapítható: nincsenek gátlásaim azokkal az anyagokkal szemben, amelyekre festek. Úgy gondoltam, hogy nincs esélyem arra, hogy akadémiai képzésben részesüljek, ezért a gasztronómia felé fordultam. Ám autodidaktizmusom nem azt jelenti, hogy mások művészete nem hatott rám. Az iskolai rajztanárom nagy benyomást tett rám, és még fel tudnám sorolni jó néhány magyar művész nevét is ...”

Az első nagyobb kiállítása a meidlingi bíróság épületében (Bezirksgericht Meidling) főként az elmúlt három év munkáit mutatja be. A kiállítást sokan látogatják és a média is jelentős figyelmet fordít rá. Magyarországon számos napi-és hetilapban jelenik meg, egy művészeti folyóirat pedig több oldalas cikket közöl. A TV2 is elkíséri Tamást hajléktalan éveinek színtereire, részletes interjút készít munkáiról, mely az esti híradóban kerül bemutatásra. Nemzetközi művészházak kurátorai és számos galériás mutat érdeklődést a képek vétele valamint kiállítása iránt.

Tamás bekerült a művészet színterének reflektorfényébe és elismert személy lett szülővárosában is. Mindezt egy vállrándítással veszi tudomásul. Továbbra is a maga útját járja, összegyűjti az utcán talált anyagokat és naponta több órát fest. Néha pár napra eltűnik Budapesten, főleg akkor, ha helyi újságokból megtudja, hogy valahol nagyobb lomtalanítás lesz. Készül a Porgy & Bess nevű bécsi jazzklubban megrendezésre kerülő „Painting the Blues” címet viselő kiállítására, melynek keretében klasszikus John Lee Hooker, Little Walter, Muddy Waters és John Mayall blues albumok borítói tekinthetők meg Bakos Tamás interpretációjában. Ehhez társulnak még Jimi Hendrix-ről és Muhammad Ali-ről készült nagyobb dimenziójú portrék. Ez év nyarán és őszén további kiállítások várhatóak Magyarországon, Pozsonyban és Hamburgban.